

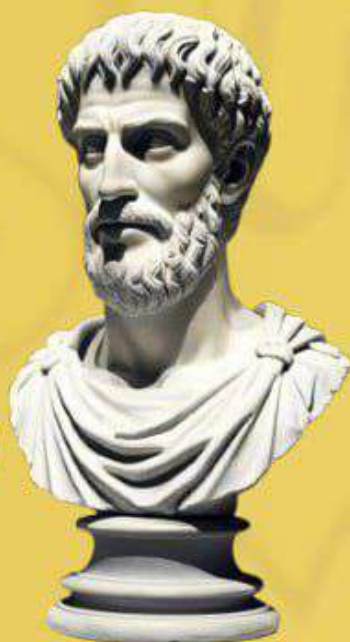
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ
ФАКУЛЬТЕТ

БДПУ

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ НАН УКРАЇНИ ІМ. Т.Г.ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ УКРАЇНІСТИКИ ВАРШАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ (ПОЛЬЩА)
SCHOOL OF ENGLISH, ТРІНІТІ-КОЛЕДЖ, ДУБЛІН (ІРЛАНДІЯ)
DIASPORA SCIENTIFIQUE UKRAINIENNE EN FRANCE
(УКРАЇНСЬКА НАУКОВА ДІАСПОРА ФРАНЦІЇ, ФРАНЦІЯ)
ГРУЗИНО-УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ МОВИ ТА КУЛЬТУРИ
ГРУЗИНСЬКОГО МІЖНАРОДНОГО УНІВЕРСИТЕТУ GIU (ГРУЗІЯ)

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

МАТЕРІАЛИ

«ЯК ГОМЕР СТАВ СІМПСОНОМ:
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КЛАСИЧНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ В СУЧАСНОМУ
ЛІТЕРАТУРНОМУ
ТА МЕДІАПРОСТОРИ»

25-26 ВЕРЕСНЯ 2025 РОКУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Бердянський державний педагогічний університет
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра української та зарубіжної літератури і порівняльного
літературознавства

**ЯК ГОМЕР СТАВ СІМПСОНОМ:
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КЛАСИЧНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ В СУЧАСНОМУ
ЛІТЕРАТУРНОМУ ТА МЕДІАПРОСТОРИ**

**Матеріали
Міжнародної наукової конференції**

Бердянськ–Запоріжжя, 2025 рік

УДК 82.09:82.091:37.016(082)

Редакційна колегія

Харлан О.Д., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства; **Табакова Г.І.**, кандидат філологічних наук, доцент; **Свіца Т.В.**, кандидат філологічних наук

*Друкується за рішенням вченої ради
соціально-гуманітарного факультету
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол № 2 від 09.2025)*

С 43 Як Гомер став Сімпсоном: інтерпретація класичної літератури в сучасному літературному та медіапросторі: матеріали Міжнародної наукової конференції / ред. кол. О.Д. Харлан, Г.І. Табакова, Т.В. Свіца. Бердянськ: БДПУ, 2025. 142 с.

У збірнику вміщено матеріали доповідей і повідомлень міжнародної наукової конференції, що відбулася на базі соціально-гуманітарного факультету Бердянського державного педагогічного університету. Конференцію було присвячено питанням інтерпретації класичної літератури в сучасному літературному та медіапросторі; проблематика доповідей спирається на потреби наукового літературознавства та практики викладання літератури у контексті інтерпретації класичного письменства. Матеріали збірки можуть бути використані вчителями та студентами-філологами, викладачами, аспірантами, а також усіма, хто цікавиться сучасними проблемами дослідження літератури.

УДК 82.09:82.091:37.016(082)

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несуть автори

© Бердянський державний педагогічний університет, 2025

© Автори статей, 2025

ЗМІСТ

Адамчук Н.В.	Барокові герої творів Валерія Шевчука: у пошуках справжності	7
Бітківська Г.В.	Інтерпретація міфу про Деметру і Персефону в романі-фентезі Скарлетт Сент-Клер «Доторк темряви»	11
Богданова М.І.	Вербальні засоби створення маскулінного образу містера Рочестера у романі Ш. Бронте «Джейн Ейр»	15
Варецька С. О., Маценка С. П., Тарасюк Я. П.	Візії минулого: міфологема Кассандри як ключ до розуміння сучасності в романі «Кассандра курить папіроси» Анни Безпалої .	18
Вещикова О. С.	Класика в медіаепоху: нові прочитання «Кайдашевої сім'ї» в літературному та візуальному просторі України	22
Вишницька Ю.В.	Ідіостильові варіації концепту сліпоты у творах раннього модернізму і постмодернізму .	26
Гальчук О.В.	Горацій Андрія Содомори: рецепція та інтерпретація	30
Головань Т.П.	Герой класичної української літератури: до проблеми переосмислення	34
Горбач Н. В.	«Націоналізація» біблійного міфу в оповіданні В. Шевчука «Самсон»	38
Гурдуз А.І.	Типологія трансформації образів – утілень добра і зла у фентезійному літературно-мистецькому просторі першої чверті ХХІ століття	43
Гуцалюк А.В.	Класика крізь призму детективу: інтертекстуальні діалоги у творчості Андрія	

	Кокотюхи	46
Донська М.І.	Від Рильського до Андруховича: античні «пам'ятники» в українській традиції	48
Дроздовський Д.І.	Трансформація образу трьох відьом у «Макбеті» Івана Уривського: стратегія транссимволізації	51
Дуброва О.В.	D'oh! Or how to: the role of the Simpsons in learning spoken English	55
Зарва В.А.	Нове життя старих історій: як класичні наративи адаптуються в нових медіа	59
Кобилко Н.А.	Авторська інтерпретація міфу про песиголовця в містичному трилері Олександра Завари	62
Конєва М. І.	Засоби репрезентації сюжетних колізій у літературних мемах	66
Костромицький Р.І.	Між деконструкцією та новою щирістю: специфіка рецепції феномену масовості/елітарності культури постмодернізмом та метамодернізмом	69
Литовська О.В.	«Лісістрати» ХХІ сторіччя: стратегії переосмислення	73
Мельнікова Ю.О.	Трансформація казкових жіночих архетипів у серіалах	76
Микитин І. Я., Юрчак Г.М.	Меми літературного походження у сучасному медіадискурсі	81
Нікоряк Н. В.	«Сни Едіпа» (2016): кінематографічна рецепція античного сюжету	85
Овсяницька Г. В.	Специфіка осмислення античних образів у сучасній поезії війни: образ Кассандри у вірші Олеся Ільченка «Моїм батьками подобалося	

	це ім'я...»	89
Перепльотчикова С.Є.	Human sacrifice in the modern world through the cinema lens: Euripides' Iphigenia in Aulis vs Lanthimos' the Killing of a sacred deer	95
Петрова Озель Л.П.	Проблеми міжкультурної комунікації у мовно- літературній освіті	97
Сажина А. В.	Переосмислення класичної літератури у сучасній українській мережевій мікропоезії . . .	100
Скорина Л.В.	«Наталка Полтавка» Івана Котляревського на сцені Черкаського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені Тараса Шевченка: спроба осучаснення класики	104
Сніговська О.В.	Міфологія війни: грецькі класичні архетипи у сучасному креолізованому тексті	108
Малахиті А.В.	Особливості адаптації та трансформації античних міфологічних мотивів у текстах сучасної української літератури	112
Сопіна О.А.	«Стамбул: місто та спогади» Орхана Памука: літературні класики як культурні орієнтири . .	115
Сухомлинов О.М.	Дискурс Саффо в фільмі «Сафо. Кохання без меж»	119
Тверігінова Т.І.	Новітні філологічні підходи до перекладу реklamних текстів	123
Федоренко О. Б.	Втрачений і знайдений: інтерпретація образу блудного сина у прозі про російсько- українську війну	127
Харлан О.Д.	Микола Хвильовий: Аякс(и) симфонії свідомості	130
Хоменко Г.І.	Функціонування міфічного образу в	
Школа В.М.		

	драматичній сцені Лесі Українки «Іфігенія в Тавріді»	133
Школа І.В.	Netflix і троянський кінь: як стрімінгові платформи переосмислюють античні сюжети .	135
Штейнбук Ф. М.	Про нице як про високе: феномен матеревбивства	138

Вишницька Ю.В.,
 доктор філологічних наук,
 Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

ІДІОСТИЛЬОВІ ВАРІАЦІЇ КОНЦЕПТУ СЛІПОТИ У ТВОРАХ РАННЬОГО МОДЕРНІЗМУ І ПОСТМОДЕРНІЗМУ

Сліпота – одна з концептуальних домінант світової літератури – є сюжетотвірною і текстотвірною категорією як нової європейської драми, так і творів постмодернізму. В античній міфології сліпота є і як фізичною вадою її носіїв, за якою стоїть потужний символічний спектр, і метафорою. Античний комплекс концепту сліпоти окреслимо пунктирно такими координатами: сліпота як самопокарання з метою спокути гріхів-через-незнання-й провіщення оракула (Едіп); сліпота як справедливе покарання богів (Оріон, осліплений Енопіоном за збездіяння його доньки); сліпота як маркер обдарованості, креативності, геніальності (сліпі співці Гомер, Демодок; Купідон); сліпота як справа-дія богів (Геліос, що карає сліпотою і виліковує сліпоту; Дафніс, осліплений німфою Номією) тощо. Античний комплекс сліпоти вбирають в себе, трансформуючи й розширюючи, твори раннього модернізму і постмодернізму.

Так, Метерлінків «театр статичний», або «театр мовчання», одним із маркерів якого є концепти сліпоти й мовчання, розкриває сутність трагічного в «трагізмі повсякдення», у самому «факті життя» через принцип «іншого діалогу», який провокує вихід у підсвідоме, приховане, онтологічне. Згодом, у символічному театрі Моріса Метерлінка, проступає семантична двоплановість, де зовнішнє – це видиме, земне, реальне, а внутрішнє – містичне, символічне, знакове. У «драмах очікування» «Принцеса Малена», «Непрошена» та «Сліпі» – поряд із мотивом пасивного, «сліпого» очікування, що символізує песимістичне уявлення про людство, яке, блукаючи в пошуках високої мети, як юрба сліпих чоловіків і жінок у нічному лісі, нічого не знаходить, окрім Смерті, – образи-емблеми статичної дії, часопростір — невизначений локус (міфологеми «чужого» простору: ліс, гори, замок тощо), застиглий, спресований до координати «очікування» час.

Символістська п'єса-казка «Блакитний птах», потрактована як гімн життю, пізнанню, душевному здоров'ю, красі та шляхетності, розширює семантичний центр за допомогою низки онтологічних проблем, таких як народження Людини в людині; пам'ять як вимір зустрічей живих і мертвих; щастя – у сьогоденні, а не в минулому (спомини) та майбутньому (мрії); віра в існування та силу підсвідомого; хронотопна координата всевладного часу;

ключові герої п'єси – діти як символ чистоти, незаплямованості, відкритості світу; помічники дітей – Душа Світла та мрія про Синього птаха; міфологема дороги (лейтмотив вічного пошуку й шляху). Одним із смислотвірних концептів тексту є внутрішній зір, що відкриває істину (*«Із заплющеними очима нікого не побачиш...»*, *«Треба тільки знати її і вміти на неї дивитися»* [3]).

Мотив сліпоти /прозріння пунктирно означається в «Принцесі Малені» Моріса Метерлінка, а потужно звучить в інших його п'єсах. Через семантику перевдягання (принцеса Малена вдає із себе служницю), темряви (час і місце зустрічі закоханих) розгортається теза внутрішнього прозріння — вдивляння у серцевину речей: *«випадають миті, коли, добре придивившись, ви бачите, що речі – не завжди тихенькі, слухняні дітки, і ніби нічого химерного, потайного в них нема; ні: щойно повернешся до них спиною — вони гримасують, викривляються, викидають коники»* [4, 53]. Сліпота ніби відкриває шлюзи фальші, брехні, ілюзії, маски, злочинів. На подібну семантику сліпоти натрапляємо і в романі-метафорі Жозе Сарамаго «Сліпота» [5].

Мотив сліпоти в іншій п'єсі Метерлінка – «Непрохана» – має одночасно як фізичний вимір (сліпий Дід), так і символічно-метафізичний. Сліпота фізична провокує самозаглиблення (*«сліпці занадто розмірковують»* [4, 110]), часопросторову невизначеність, загострення інших органів чуттів, особливо слуху. Звідси – шумові ефекти, звуки, що не можуть почути зрячі, зокрема звуки лампи, що тремтить-*«хвилюється»* [4, 117]. Мотив сліпоти приховує антитезу правди /брехні, реального /вигаданого, матеріального /ілюзорного, а в романі-антиутопії «Сліпота» Жозе Сарамаго сліпота стає онтологічним виміром, аксіологічною координатою, екзистенційним вибором для всіх, хто потрапив у її пастку [5].

З мотивом сліпоти у Метерлінка пов'язується похідний від нього мотив співчуття, співпереживання. Так, видається дуже вдалою перекладацька знахідка Дмитра Чистяка в п'єсі «Непрохана»: *«Ось ви всі, тут, зрячі, дивитесь у мої мертві очі, але ніхто не зглянеться!»* [4, 116] (Таким же благанням: *«Згляньтесь на нас!»* закінчується й п'єса «Сліпі» [4, 143]). Внутрішня зрячість Старого, передчуття і відчуття присутності в домі Чужого (Смерті) свідчать про заглиблення Сліпцем у сферу надсвідомого й власного підсвідомого. Мовчання ж у п'єсі — не лише стилістичний прийом (коли діалог видається марним і беззмістовним), а уособлення відновлених ірраціональних зв'язків між душами.

На ірраціонально-містичний хронотоп очікування натрапляємо й у «Сліпих» Метерлінка: *«правічний північний ліс»* [4, 123] ніби затягує в тенета

невідомого, несвідомого, огортаючи сліпих шістьох чоловіків і шістьох жінок *«незрозумілими тривожними і глухуватими звуками»* [4, 123] (Емблематичність носіїв сліпоти через відсутність імен персонажів — і в романі Жозе Сарамаго [5].) Очікування на поводи́ря — старезного Священника — розсіюється *мотивами втрати часопросторових і життєвих орієнтирів* (де ми? куди ми? хто з нами? тощо), мовчання, плачу; образами Острова й моря як матеріалізованого земного Раю, уособлення свободи, нереалізованого шляху до мрії, ілюзорного щастя тощо, з одного боку, і притулку — символу заблокованих відчуттів, почуттів, бажань, захищеності (через образ зачинених дверей). Одночасно Острів виступає в'язницею, звідки сліпі воліють вирватися. Чужий простір, у якому опинилися сліпі, — таємний темний ліс і свій, звичний, — притулок — відокремлені один від одного річкою, через яку — місток. Моделюється напрочуд прозора фольклорна парадигма казкового хронотопу, з яким пов'язується міфологема Шляху (тут — пунктирно окресленого й ніби оберненого: шлях як безрух, мовчазне очікування, заціпеніння від страху поворухнутися, щоб не зустрітися з невідомим). Відмінною від модерністської є постмодерністська координата свого-чужого часопростору — карантинний притулок, де ув'язнено вражених сліпотою [5].

Мотив сліпоти у драмі «Пелеас і Мелісанда» Метерлінка реалізується в образі-локусі Джерело Сліпих, яке колись зцілювало, повертаючи зір, а згодом перетворилося на смердючу прірву, з якої — *«запах смерті — наче з могили»* [4, 188]. Саме у гроті, біля джерела, Голо вбиває мечем брата Пелеаса. Сліпота (трансльована через образ Голо) є синонімом незнання правди [4, 208].

У «Ляльковому домі» Генріка Ібсена проєкцією сліпоти є ляльковість, що маркується по всьому тексту образами-«крихтами», по яких, як Гензель і Гретель, знаходимо дорогу до «Лялькового будиночка»: ялинка з різдвяними іграшками-прикрасами, святково запаковані різдвяні подарунки, порцелянові дрібнички в шафці вітальні, маскарадні костюми, маскарадні маски, танець Нори як сховок істинних почуттів й ілюзія щастя, мигдалеве печиво тощо [2]. Ляльковість, імплікована на різних текстових рівнях (образному, лексико-семантичному, словотвірному-морфемному тощо), виштовхується на поверхню заголовком соціально-психологічної драми й розбивається під час спротиву Нори суспільству-ляльководу. Мотив ляльковості в Ібсена віддзеркалює ідею розростання моделі маріонеток: Нора переносить її зі свого дитинства (батькова лялька) у доросле життя (чоловікова лялька), дублюючи себе у власних діях (третя «мотрійка» — діти як материні ляльки) й усвідомлюючи гру найвищого щаблю: Хігінс — лялька в руках суспільства, з його

усталеними правилами й сумнівними стереотипами. Отож усі персонажі драми грають свої ролі, регламентовані Лялькарем. Номо ludens Ібсена, персоніфікуючись у сильній особистості, перероджується в людину, що порушує усталений порядок, збурює: Номо instigans [див. детальніше: 1].

Перехресні координати концепту сліпоти у творах представників раннього модернізму Моріса Метерлінка й Генріка Ібсена та постмодерніста Жозе Сарамаго засвідчують як семантичні збіги образно-мотивної експлікації концепту сліпоти, так і унікальність неоміфологічних трансформацій його античного комплексу.

Література

1. Вишницька Ю.В. Європейська «нова драма»: скандинавсько-бельгійський діалог. *Аналіз та інтерпретація художнього тексту. Спецкурс зі світової літератури: навч.-метод. посіб.* Київ: Київськ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2019. С. 195–209.
2. Ібсен Г. Ляльковий дім; Дика качка; п'єси. Київ: Знання, 2016. 207 с.
3. Метерлінк М. П'єси. Київ: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2007. 248 с.
4. Метерлінк М. Рання драматургія. Київ: «Радуга», 2015. 284 с.
5. Сарамаго Ж. Сліпота: роман. Харків: Фоліо, 2013. 443 с.